CZU: 37.018.46-051 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13358262**

CONTEXTUL EUROPEAN AL FORMĂRILOR CONTINUE PENTRU CADRELE DIDACTICE

Tatiana ORNOVEŢCHII

asistent universitar
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, RM
orcid id: https://orcid.org/0000-0002-0638-6712

The continuous training of teaching staff is an imperative of societies and of the world in rapid changes and transformations. The teachers pass through certain stages in their professional career: initial training, continuous training and self-training, a quality obtained through dedication and perseverance. For European Union, continuous training of teachers is a community priority, a necessity for the achievement of sustainable development

Keywords*: education, continuous training, the objectives of continuous training, the levels of continuous training.*

ASPECTE DEFINITORII

Schimbările din societate și provocările cu care omenirea se confruntă permanent generează un interes deosebit pentru educaţie, învățarea pe tot parcursul vieții și formarea profesională continuă, care au devenit piloni fundamentali strict necesari într-o societate în continuă evoluție și varii transformări. Actualmente, comunitatea globală a recunoscut justa valoare a educației și a formărilor profesionale continue în evoluția multilaterală a omenirii, implementând legi naționale și internaționale pentru promovarea valorilor educaționale.

Conceptul de *societate a cunoașterii*, promovat de Uniunea Europeană, multitudinea politicilor educaționale și investițiilor în diverse domenii, cer dezvoltare, perfecționare și creativitate în toate sferele de activitate. În acest context, formările profesionale continue ocupă un loc primordial, iar rolul major al cadrelor didactice este unul incontestabil.

O pregătire de calitate superioară a profesorilor, bazată pe un sistem integrat de formare inițială, de formare și dezvoltare profesională continuă este necesară acum mai mult decât oricând pentru a răspunde cerințelor actuale ale profesiilor și ritmul schimbării aflat în creștere, precum și noilor cerințe pe care aceștia le vor întâmpina pe parcursul vieții profesionale [1, p.13].

Realizările oricărei societăţi depind de calitatea educaţiei existente şi orice societate trebuie să conștientizeze valoarea calității pregătirii cadrelor didactice, care influențează nemijlocit bunăstarea și prosperitatea națiunii. ,,Reuşita şi rezultatele aşteptate de la un sistem educativ depind de eficacitatea formării iniţiale şi continue a cadrelor didactice într-o perspectivă de continuum, garantând o evoluţie care se realizează mai ales la

nivelul de rol al cunoştinţelor teoretice şi practice''[2]. Formarea continuă a profesorilor reprezintă astfel un compartiment al sistemului educativ de care depinde calitatea sistemelor naţionale şi internaţionale şi trebuie să devină o strategie de prim ordin în adaptarea şi schimbarea sistemelor educaţionale la cerinţele dezvoltării şi (re)orientării societăţii mondiale.

În contextul social actual (societatea cunoaşterii), marcat de permanente, rapide şi imprevizibile schimbări, se impune o regândire responsabilă a unui domeniu care nu poate fi exclus dintr-o carieră pedagogică de succes: formarea continuă, existentă în toate domeniile de învățământ, completând formarea inițială, reconsiderând-o și resemnificând-o pe alocuri, dacă e necesar, adaptată necesităților adulților care nu au timp, au un grad diferit de instruire și o capacitate diferită de asimilare [3]

Cercetătorul Guțu Vl. menționează că „formarea continuă devine o necesitate permanentă a cadrelor didactice, indiferent de domeniul profesional și de nivelul pregătirii fiecăruia, deoarece ea reprezintă calea de la profesorul care improvizează și încearcă diverse modele ale demersului didactic, către profesorul care știe și poate să-și argumenteze deciziile profesionale pentru a obține rezultate performante în domeniul educational" [4]. Cadrul didactic este o personalitate în continuă dezvoltare, iar evoluția competențelor sale este determinată de experiența acumulată, de autocritică și tendința spre perfecționare. Astfel, formarea continuă reprezintă un traseu determinat, care creează cadre didactice competente să atingă un nivel de eficacitate și performanță în continuă creștere, să disemineze aceste competențe discipolilor săi, să formeze subiecți care să poată să-și valorifice propriul potențial.

Formarea continuă este o situaţie educativă definită ca „un proces interpersonal, intenţionat, care utilizează în esenţă comunicarea verbală, discursul dialogat finalizat în calitate de mijloace pentru a provoca, a promova, pentru a face învăţarea să reuşească" [2,p.4]. Încă din 1995 s-a afirmat că formarea continuă nu pare să fie doar un remediu la carenţele formării iniţiale, dar un proces de lungă durată, înscriindu-se într-o perspectivă de învăţare permanentă. Sarcina primordială a profesorului nu este doar de a transmite cunoștințe, dar, în primul rând să provoace interesul pentru subiectul discutat, să semene în conștiința elevilor/studenților germeni care vor încolți și vor da roade, transpuse în idei, descoperiri, invenții utile umanității. O altă definiţie a formării continue relevă că aceasta include ansamblu de activităţi şi de practici care cer implicarea educatorilor pentru amplificarea cunoştinţelor proprii, perfecţionarea deprinderilor, analiza şi dezvoltarea atitudinilor profesionale [5, p.9].

Progresul tehnologic, globalizarea, reformele organizaționale impun creșterea cererii de noi competențe pe piața muncii, fapt ce conferă prioritizare învățării permanentă și dezvoltării personale. Astfel, totalitatea schimbărilor de orice gen, la nivel global induc orientarea cererii spre formarea noilor tipuri de competenţă, ceea ce accentuează importanța formării continue. Deci, formarea continuă include ansamblul de activităţi care implică o schimbare şi îmbunătăţire a competențelor și cunoștințelor cadrelor didactice, al căror scop este ameliorarea practicilor didactice pentru elevi/studenți.

Un grup de cercetători ai Institutului de Științe ale Educației menționează că dezvoltarea/formarea cadrelor didactice este definită ca o implicare a cadrelor didactice în

orice tip de oportunitate de învățare după absolvirea studiilor universitare [6, p.8]. Dezvoltarea profesională necesită tendință de implicare în varii activități, iar cadrul didactic trebuie să profite de orice ocazie pentru a acumula cunoștințe și competențe noi. A fi cadru didactic presupune existența unui interes sporit și neîntrerupt față de tot ce poate fi util pentru meseria de profesor. Totalitatea instrumentelor didactice și tehnologice disponibile, care evoluționează permanent, cer cadrelor didactice să fie mereu informați și redirecționați spre noile posibilități de învățare-predare. Paradoxal, un profesor nu încetează niciodată să fie ***elev,*** și subtilitățile meseriei sale îi cer să fie cel mai ***activ elev*** pe parcursul întregii sale cariere, care constă dintr-un lanț neîntrerupt de acumulare a noilor cunoștințe și competențe.

Profilul cadrului didactic de astăzi trebuie să răspundă solicitărilor unei noi generații de elevi și modificărilor profunde ale societății [4]. Meseria de profesor necesită un efort permanent de actualizare, perfecționare, și specializare. Noțiunea de perfecționare a cadrelor didactice este utilizată și de cercetătorul S. Cristea, paralel cu noțiunea de formare continuă, pe care o definește ca fiind o activitate cu un conținut pedagogic și social proiectat, realizată și dezvoltată în cadrul sistemului de învățământ, cu funcție managerială de reglare/autoreglare continuă a procesului de învățământ, la toate nivelurile sale de referință (funcțional/structural/operațional) [7]. Tot acest autor menționează că evoluția activității de perfecționare a cadrelor didactice are loc pe circuitul metodologic: formare inițială – formare continuă – autoformare. Sistemele (post)moderne de învățământ accentuează continuitatea celor trei secvențe de instruire permanentă congruente la nivel de politică a educației [7]. Evoluția perfecționării trece anumite etape, cea din urmă fiind *autoformarea,* calitate profesională pe care un cadru didactic o poate obține doar printr-un efort profesional continuu, prin perseverență și dedicație. Trăim într-o societate nouă dar, pentru a susține progresismul și pentru a răspunde provocărilor sociale, „fiecare dintre noi trebuie să fie un învățător adevărat, ceea ce înseamnă că trebuie să fie deopotrivă discipol și maestru. Trebuie să ne instruim pe noi înșine" [8, p.92]. Viteza și dinamica transformrilor de orice nivel constrânge cadrul didactic să fie mereu informat și abil de a face față provocărilor de ordin informațional, digital, tehnologic etc.

Din perspectivă acțională, formarea continuă este definită drept „ansamblu de activități și de practici care cer implicarea educatorilor pentru amplificarea cunoștințelor proprii, perfecționarea deprinderilor, analiza și dezvoltarea atitudinilor profesionale"[9]. O definiție exhaustivă a formării continue o oferă și R. Iucu: „ansamblu de activități orientate spre *actualizarea* periodică a pregătirii profesionale inițiale, spre *adaptarea* acesteia la noile exigențe ale desfășurării proceselor educaționale și spre *asimilarea* unor noi cunoștințe și competențe" [10].

OBIECTIVELE ȘI NIVELELE FORMĂRII CONTINUE

Formarea continuă oferă posibilitatea cadrelor didactice să participe la anumite activități care contribuie la dezvoltarea anumitor competențe și abilități pentru dezvoltarea atât personală cât și profesională, pentru ca ulterior să aplice în practică cunoștințele acumulate. Atât formarea inițială, cât și formarea continuă, trebuie să se supună unei

serii de obiective clare, care să urmărească dezvoltarea unei strategii a educației permanente în ansamblul său, mai cu seamă cea în care profesorul este cel care răspunde și mediază în mod direct problemele cu care se confruntă noile generații [4].

Unul din obiectivele sistemelor educaţionale şi de formare continuă, stipulate de Consiliul European de la Lisabona din anul 2000, este creşterea calităţii şi eficienţei sistemelor educaţionale şi de formare profesională în Uniunea Europeană – îmbunătăţirea educaţiei şi formării cadrelor şi formatorilor, accesul la cunoaştere fiind un aspect esenţial în societatea cunoaşterii. Cadrele didactice şi formatorii sunt actorii cheie în orice strategie ce are în vedere stimularea şi dezvoltarea unei societăţi sau economii [11]. Formarea profesională continuă înglobează o realitate vastă. Obiectivele care ghidează activităţile de formare sunt grupate pe trei axe de dezvoltare: dezvoltare personală, dezvoltare în raport cu nevoile organizaţionale şi dezvoltare profesională [13]. Mai mulţi specialişti din domeniu afirmă că obiectivele formării continue a cadrelor didactice sunt bazate pe câteva dimensiuni: obiectivele formării continue a cadrelor didactice trebuie să fie axate pe: – Dezvoltarea individuală şi profesională prin achiziţionarea de noi competenţe; – Sporirea calităţii sistemului educaţional; – Cunoaşterea ambianţei sociale; – Formarea/dezvoltarea fiinţei umane în contextul valorilor lumii contemporane [14].

Este esenţial ca nevoile de dezvoltare personală să fie încadrate în proiecte de formare profesională continuă individuale şi colective. A.Paniş susţine că alegerea formei de formare continuă aparţine cadrului didactic, care trebuie să-şi identifice nevoile proprii de formare în raport cu ofertele de formare şi cu nevoile personale de dezvoltare, în baza unei analize a calităţii şi avantajelor programelor de formări profesionale continue [15. p.44]. Perrenoud Ph. afirmă că formarea profesională continuă trebuie să asigure implementarea legilor, regulamentelor, politicilor şi a programelor de studii. Deasemenea, formarea continuă susţine dezvoltarea competenţelor pentru a asigura funcţionarea eficientă într-o societate aflată în schimbare [12].

Considerăm că cel mai relevant aspect al formărilor continue pentru cadrele didactice este îmbunătăţirea sistemelor educative, schimbarea anumitor legi şi regulamente în favoarea elevilor/studenţilor, depistarea şi lichidarea neajunsurilor politicilor educaţionale. Deci, rolul formării continue vizează adaptarea sistemului educativ la schimbările produse sau în curs de producere ale societăţii. Mialaret G. afirma încă în 1997 că: „este evident că modificarea pregătirii cadrelor didactice afectează direct sau indirect întreg sistemul educaţional. Nu putem avea un sistem de obiective pentru sistemul educaţional şi altul pentru formarea cadrelor didactice”[16].

Astfel, problematica obiectivelor formării continue ale cadrelor didactice reprezintă un centru de interes mereu actual, în contextul permanentelor schimbări şi tendinţe spre o dezvoltare durabilă în toate sferele vieţii. Menţionăm de asemenea faptul că metodologia formărilor cadrelor didactice implică raportarea la exigenţele formulate prin obiectivele propuse.

În Uniunea Europeană, acolo unde educaţia are importanţă şi deţine capacitate financiară şi resursele necesare, obiectivele esenţiale ale formării continue a cadrelor didactice sunt axate pe următoarele principii: 1. Dezvoltarea individuală şi profesională prin achiziţionarea de noi competenţe (didactica disciplinei, iniţierea în noile tehno-

logii); 2. Sporirea calității sistemului educațional; 3. Cunoașterea ambianței sociale. Or, în formarea continuă este implicat specialistul abilitat care facilitează descoperirea cunoașterii de un anumit tip, decriptarea şi livrarea ei sau specialistul care o acceptă ca pe un remediu pentru carențele formării inițiale [17]. Astfel, formarea continuă pe de o parte, profesionalizează şi dezvoltă cadrul didactic, iar pe de alta, modifică şi îmbunătățește sistemul educativ în funcţie de evoluţia progresului tehnologic, social, economic.

Cros F. consideră că formarea cadrelor didactice trebuie să fie orientată spre trei nivele:

- formarea personală, constituită din capacități care permit profesorilor să fie un referent educativ pentru elevi şi să gestioneze relațiile interpersonale în lucrărilor grupelor, etc
- formare profesională destinată să creeze instrumente necesare pentru gestionarea cunoștințelor și a învățării și în egală relație cu cunoștințele de bază.
- formarea europeană orientată spre promovarea unui nou spațiu social, economic, cultural, de muncă şi profesional, atât pentru profesori cât şi pentru elevi [18, p.57].

Alois Gh. susține că realizarea formării cadrelor didactice se desfăşoară la următoarele nivele [19]:

– La nivel funcţional, vizează stimularea capacităţilor pedagogice şi sociale de convertire practică a finalităţilor de sistem (ideal, scopuri ale educaţiei) în obiective angajate în cadrul procesului de învăţământ, în mediul şcolar şi extraşcolar.
– La nivel structural, stimularea capacităţilor pedagogice şi sociale de valorificare deplină a tuturor resurselor pedagogice (informaţionale, umane, didactico - materiale, financiare) existente la nivel de sistem şi de proces.
– La nivel operaţional, vizează stimularea capacităţilor pedagogice şi sociale de proiectare, realizare, dezvoltare şi finalizare a activităţilor specifice procesului de învăţământ (lecţii, cursuri, seminarii, lucrări practice, ore de dirigenţie, activităţi extraşcolare/extracurriculare cu elevii, cadrele didactice, părinţi, alţi reprezentanţi ai comunităţii educative; activităţi: manageriale,metodice, de asistenţă psihopedagogică şi socială, de orientare şcolară şi profesională, de consiliere etc), în condiţii optime, corespunzător contextului intern şi extern existent, pe termen scurt, mediu şi lung.

Toate aceste nivele definesc multitudinea activităţilor implicate în dezvoltarea profesională a unui cadru didactic.

Potrivit *Educaţiei în vederea obiectivelor de dezvoltare durabilă,* profesorii sunt agenți puternici a schimbărilor care pot oferi răspunsuri educative necesare pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Cunoştinţele şi competenţele lor sunt esenţiale pentru reorientarea proceselor educaţionale şi instituţiilor de învăţământ spre dezvoltarea durabilă [21, p.51]. Cele mai semnificative probleme globale pot fi soluționate doar prin educaţie. Orientarea spre realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă necesită cunoştinţe, competenţe, valori şi atitudini care vor transforma profund modalitatea oamenilor de a gândi şi de acţiona, iar cadrele didactice sunt agenţii intermediari de

reralizare a acestor schimbări. În acest context formările continue ale cadrelor dedactice trebuie să fie reorientate şi direcţionate spre necesităţile reale ale umanităţii, spre o educaţie transformatoare care ne obligă să regândim conţinuturile şi strategiile contextelor educaţionale.

FORMĂRILE CONTINUE ÎN LEGISLAȚIA UNIUNII EUROPENE

Formarea profesională a fost identificată ca domeniu de acțiune comunitară în Tratatul de la Roma din 1957, pe când educația a fost oficial recunoscută ca fiind de competența Uniunii Europene în Tratatul de la Maastricht în 1992. În conformitate cu Tratatul, „comunitatea contribuie la dezvoltarea unei educații de calitate prin încurajarea cooperării dintre statele membre și, în cazul în care este necesar, prin sprijinirea și completarea acțiunii lor, respectând pe deplin responsabilitatea statelor membre față de conținutul învățământului și organizarea sistemului educativ, precum și diversitatea lor culturală și lingvistică". Articolul 9 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene prevede: „ În definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale, Uniunea ține seama de cerințele privind promovarea unui nivel ridicat [...] de educație și de *formare profesională*" [21]. De asemenea, Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care are aceeași valoare juridică ca tratatele (art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană), prevede că „orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă" (art. 14) [22].

Formarea continuă a profesorilor este o prioritate a Uniunii Europene. Politicile europene referitor la formarea continuă a cadrelor didactice sunt reprezentate prin strategii, politici şi programe naţionale unde fiecare ţară le adaptează în dependenţă de contextul social, cultural, economic. Din acest motiv formarea continuă a cadrelor didactice este diferită de la o ţară la alta, fundamentându-se pe viziuni şi strategii naţionale diverse. Formarea continuă a cadrelor didactice a devenit un centru de interes şi una din preocupările cele mai frecvente ale specialiştilor din Europa şi respectiv, din fiecare ţară în parte. Aceasta este abordată ca o posibilitate de dezvoltare personală şi profesională, ca o modalitate de creştere a calităţii vieţii şi ca o componentă necesară unei evoluţii sociale. Având în vedere extinderea rolului educaţiei la nivel mondial, se impune orientarea noilor strategii de formare continuă spre formarea competenţelor profesionale şi transversale pe care fiecare cadru didactic trebuie să le posede. Formările continue trebuie să prevadă obţinerea competenţelor noi în dependenţă de evoluția cerinţelor curriculare, educaţionale şi sociale. Îmbunătăţirea calităţii educaţiei şi formării profesorilor trebuie să fie deci, un obiectiv important al sistemelor educative europene, în aşa fel încât să poată fi efectuate progrese mai rapide în direcția îndeplinirii obiectivelor comune [23].

Formarea cadrelor didactice este un proces relevant în contextul învăţării pe tot parcursul vieții. În raportul Regard sur l'Education din anul 2014 se afirmă că dezvoltarea profesională continuă este o modalitate de a îmbunătăţi calitatea cadrelor didactice şi de a reţine profesorii în domeniu. Aceste activităţi permit profesorilor să actualizeze, să îmbogăţească şi să extindă cunoştinţele, să înţeleagă mai bine învăţământul şi să-şi amelioreze competenţele şi practicile. În cadrul Conferinței mondiale UNESCO privind Educația pentru Dezvoltare Durabilă, organizată de către UNESCO în parteneriat cu Ministerul

Federal al Educației și Cercetării din Germania în 2021, țările participante susțin unanim că Educația pentru Dezvoltare Durabilă urmează să devină elementul fundamental al sistemelor educaționale și urmează să vizeze: componenta curriculară; valorificarea potențialului noilor tehnologii digitale și „verzi" pentru ca accesul, dezvoltarea și utilizarea acestora să devină responsabile, sigure, echitabile, incluzive; promovarea resurselor educaționale deschise și facilități de e-learning accesibile; *investirea în programe de formare a cadrelor didactice*; împuternicirea tinerilor ca agenți de schimbare pentru dezvoltare durabilă prin crearea de oportunități de învățare și implicare civică etc. [24].

Site-ul Comisiei Europene, prevăde că toate cadrele didactice, dincolo de rolul lor transmiţător de cunoştinţe, să fie antrenate în sisteme de dezvoltare profesională care să asigure „valorificarea nevoilor specifice ale fiecărui elev, dezvoltarea autonomiei elevilor, dobândirea competenţelor cheie, adaptarea predării la mediile multiculturale, utilizarea noilor tehnologii" [25].

În aceiași sursă este stipulat că „profesia de cadru didactic are caracteristici comune în întreaga Europă. Aşadar, este necesară o viziune comună privind tipurile de atitudini de care au nevoie profesorii, aplicată pe baza unor principii*"*. Aceste sugestii cu valoare de imperativ nu fac altceva decât să reitereze necesitatea formării continue ca mijloc de dezvoltare profesională a cadrelor didactice, ai cărei beneficiari principali trebuie să fie elevii.

Declaraţia de la Lisabona din anul 2000, stabileşte o serie de obiective cu referire la constituirea unei societăţi şi economii bazate pe cunoaștere, care se pot realiza doar prin adaptarea şi îmbunătăţirea sistemelor de educaţie şi formare profesională continuă [26].

Declaraţia miniştrilor europeni ai educaţiei şi formării profesionale şi a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formare profesională din anul 2002, stabilește următoarele priorități în dezvoltarea sistemelor de educație și de formare profesională inițială și continuă: dimensiunea europeană, transparenţă, informare şi consiliere, recunoaşterea competenţelor şi a calificărilor, asigurarea calităţii în formare [27].

Concluziile Consiliului din 20 mai 2014 privind formarea eficace a profesorilor, privind dezvoltare profesională continuă, reprezintă un factor semnificativ pentru a asigura atât atragerea candidaților potriviți către profesia de cadru didactic, cât și faptul că profesorii dețin și își mențin competențele relevante de care au nevoie pentru a fi eficace în sălile de clasă de astăzi, sprijin la început de carieră, învățare și dezvoltare profesională pe parcursul întregii cariere, feedback pedagogic [28].

Formarea continuă a cadrelor didactice influențează nemijlocit reuşita şi rezultatele sistemelor educative şi trebuie să fie parte integrantă a vieţii profesionale a fiecărui cadru didactic.

Un alt document relevant este *Comunicarea Comisiei către parlamentul european, consiliul european, comitetul economic și social european și comitetul regiunilor* din 2016 cu privire la îmbunătățirea și modernizarea educației, accentuează dezvoltarea profesională a cadrelor didactice pe parcursul întregii cariere; modernizarea sistemelor de educație și de formare profesională și asigurarea unui acces mai bun la educație de calitate [29].

Educaţia pentru dezvoltare durabilă: către atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă 2030 se bazează pe experienţele programului de acţiune globală în cele cinci domenii prioritare de acţiune ale politicii, educaţiei şi formării, educatorilor, tineretului şi comunităţii. Raportul comun 2012 al Consiliului şi al Comisiei privind punerea în aplicare a cadrului strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educaţiei şi formării profesionale (ET2020) „Educaţia şi formarea într-o Europă inteligentă, durabilă şi favorabilă incluziunii”[30]

Pukhovska L. propune o analiză a teoriilor formării profesionale a cadrelor didactice din Europa, menţionând pluralismul, multitudinea şi coexistenţa diferitor curente, concepte şi modele. Ea numeşte acest fenomen „pluralismul teoretic şi metodologic„ al „filosofiei educative„ a ţărilor europene, şi anume acest pluralism cultural, politic şi economic al ideilor îmbogăţeşte şi permite dezvoltarea societăţii [31].

Raportul *Regard sur l'Education* din anul 2003 al OCED, menționează că obiectivele principale ale dezvoltării profesionale ale cadrelor didactice sunt- întreținerea competențelor pedagogice, dezvoltarea noilor aptitudini, reîmprospătarea și extinderea cunoștințelor specifice disciplinei predate, precum și cunoștințele teoretice în metodologie [32].

Şerbănescu L. et al afirmă că la nivel european au fost identificate noi domenii de interes, considerate domenii inovatoare pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice [33]:

- școala ca organizație de învățare, care oferă trei direcții:
  1. o schimbare a activităților de învățare profesională, care vizează mai mulți actori din cadrul instituției educaționale, în loc să se concentreze doar pe un profesor;
  2. se concentrează atât pe profesorii care predau, cât și pe echipa managerială a instituției educaționale;
  3. se concentrează asupra actorilor care predau, colaborarea profesorilor din aceeași
  4. instituție într-un cadru academic;
- abilitarea formabililor printr-o abordare orientată spre competență: accentuarea dezvoltării competențelor transversale prin crearea unui mediu favorabil, sigur și oferirea posibilităților elevilor de a experimenta și a schimba circumstanțele în sens pozitiv;
- inovarea livrării formării profesionale on-line: permite accesul la programele de formare profesională continuă a unui număr mai mare de formabili, oferă oportunități flexibile;
- reinventarea învățării combinate (blended learning): crearea oportunităților de a experimenta practici noi în clasa de elevi, ceea ce contribuie la un conținut mult mai variat. Astfel are loc un transfer al cunoștințelor de la activitățile de dezvoltare profesională la practicile din clasă;
- programe inovatoare de perfecționare: prestatorii de servicii de FPC dezvoltă în continuu programele de FPC în contextul realităților existente; elaborarea programelor modulare pentru a oferi posibilitatea cadrelor didactice de a se autoforma la probleme particulare existente în școală;

– parteneriate inovatoare şi actori noi: parteneriate care produc şi furnizează conţinutul activităţilor de formare/dezvoltare profesională a cadrelor didactice (exemplu: parteneri sociali, parteneri economici, parteneri IT etc.).

Printre recomandările Comisiei Europene în domeniu, pentru ţările membre se remarcă zece acţiuni- cheie, inserate în documentele *Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes şi Supporting the Teaching Professions for Better Learning Outcomes* din 2012, care sunt perfect valabile şi pentru sistemul educaţional din Republica Moldova, punând accentul pe îmbunătăţirea calităţii resurselor umane, printre care:

- Definirea competenţelor şi a calităţilor necesare cadrelor didactice;
- Actualizarea sistemului de recrutare a celor mai buni candidaţi pentru profesia didactică;
- Asigurarea unui sprijin sistematic cadrelor didactice debutante pentru inserţie profesională;
- Revizuirea ofertei de formare continuă pentru asigurarea participării profesorilor în învăţarea profesională prin colaborare pe tot parcursul activităţii;
- Construirea dezvoltării profesionale a cadrelor didactice pe baza feedback-ului permanent privind performanţa lor [34, p. 4].

CONCLUZII

Formarea continuă a cadrelor didactice este o parte integrantă a carierei profesorilor şi elementul fundamental pentru dezvoltarea personală şi profesională. Domeniul formărilor continue pentru cadrele didactice nu încetează să dobândească interes datorită relevanţei domeniului educaţional care influenţează toate domeniile de activitate umană. Formările continue sunt o prioritate a Uniunii Europene, unde există o multitudine de organizaţii, instituţii, regulamente, legi pentru promovarea dezvoltării profesionale ale cadrelor didactice. Politicile educaţionale în domeniul formărilor continue reprezintă o modalitate de a pregăti cadrele didactice să facă faţă provocărilor educaţiei în contextul global caracterizat de o evoluţie infinită.

BIBLIOGRAFIE

1. VICOL N., et al *Dimensionarea societală şi psiho-pedagogică în referenţierea traseului de profesionalizare a cadrelor didactice în procesul formării continue*, Chisinau:Print Caro. 2021, ISBN 978-9975-48-194-6., 201p.
2. ALTET, M. Comment interagissent enseignants et élèves en classe ? În:Revue française de pédagogie, n°107, 1994, pp.123-139.
3. ŞOITU, L., *Communication in adult education*, Editura Institutului European, Iaşi; 2003.
4. GUŢU, Vl. Modelul universitar de formare iniţială a cadrelor didactice: repere conceptual diagnostice şi prospective, În: Studentul – viitor profesor faţă în faţă cu şcoala. Chişinău: Centrul Educaţional Pro Didactica, 2003**.**
5. PERRON, A. *Organiser des formations. Former, organiser pour enseigner*. Paris: Hachette, 1991.
6. POGOLOŞA, L., AFANAS, A., VICOL, N. et al. *Formarea profesională continuă în Republica Moldova: un studiu comprehensiv privind sistemul de formare profesională conti-*

nuă a cadrelor didactice. Chişinău: Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei (Tipogr Impressum"), 2017. 80 p. ISBN 978-9975-48-114-4.
7. CRISTEA, S. Perfecţionarea cadrelor didactice. În: Didactica Pro, nr. 3 2001, pp.69 – 71 ISSN 1810-6455. p. 69 – 71.
8. KRISHNAMURTI, J. *Despre educaţie. Arta învăţării şi valoarea vieţii.* Bucureşti: Herald, 2008. 286 p.
9. GREEN, A., *Comunicarea eficientă în relațiile publice. Crearea mesajelor în relațiile sociale.* 2009, Iași:Polirom. ISBN 978-973-46-1345-8.
10. IUCU, R. Cercetare şi dezvoltare în formarea cadrelor didactice. Aplicaţii pentru procesele de dezvoltare profesională. În: Materialele Simpozionului Profesionalizarea carierei didactice din perspectiva educaţiei permanente. București. Universitatea din București. CNFP. 2008, p. 11.
11. Strategia de la Lisabona, Disponibil: https://www.mae.ro/sites/default/files/file/2014/agent_guvernamental/strategia_de_la_lisabona.pdf [Accesat 15.09.2023].
12. PERRENOUD, Ph. Competences, habitus et savoirs professionnels. În: European journal of teacher education, 1944, nr. 17 (1-2), pp. 45-48.
13. NEACȘU, I. *Instruire şi învăţare*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1990. 341 p.
14. CARA A. Formarea/dezvoltarea profesională a personalului didactic la nivelul instituţiei şcolare. Chişinău: Institutul de Politici Publice, 2006. 46 p.
15. PANIȘ, A. Deciziunea managerială în profesionalizarea cadrului didactic. Chișinău:Print-Caro, 2010. 145 p. ISBN 978-9975-4187-5-1.
16. MIALARET G., La formation des enseignants Disponibil: https://excerpts.numilog.com/books/9782130778028.pdf [Accesat 12.02.2023]
17. Eurydice. Reţeaua de informare despre educaţie în Comunitatea Europeană, formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană şi statele AELS/SEE. Editura Alternative. București, 2017.
18. CROSS, F. *Préparer les enseignants à la formation tout au long de la vie:une priorité européenne ?,* Institut EPICE, Paris: Harmattan, 2005, 240 p.
19. ALOIS Gh. *Management general și strategic în educație*. Iași: Editura Polirom, 2007. 69p.
20. UNESCO Education Strategy 2014–2021. Printed in France, 2014. 68 p.
21. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene Disponibil https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF [Accesat 14.11.2023].
22. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene Disponibil https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT [Accesat 8.07.2023].
23. Comisia comunitatilor europene Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0392&from=RO [Accesat 02.06.2023]
24. Educația pentru dezvoltarea durabilă Disponibil https://buiucanidets.md/blog/2021/05/18/educatia-pentru-dezvoltare-durabila-subiect-de-discutii-in-cadrul-conferintei-mondiale-unesco/ [Accesat 18.08.2023]
25. Educatie, formare si tineret Disponibil https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/education-training-and-youth_ro [Accesat 26.07.2023].
26. Strategia de la Lisabona, Disponibil https://www.mae.ro/sites/default/files/file/2014/agent_guvernamental/strategia_de_la_lisabona.pdf [Accesat 15.09.2023].
27. Întărirea cooperării UE în domeniul educației și formării profesionale, Disponibil https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/enhanced-eu-cooperation-in-vocational-education-and-training.html [Accesat 14.06.2023].

28. Faire croître le succès. Évaluation et communication des élèves fréquentant les écoles de l′Ontario, Disponibil https://www.edu.gov.on.ca/fre/policyfunding/growSuccessfr.pdf (consultat 25.05.2023)
29. Educație și formare profesională Disponibil https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/139/educatie-si-formare-profesionala [Accesat 19.06.2023].
30. Educația și formarea într-o Europă inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, Disponibil https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52012XG0308(01) [Accesat 28.04.2023].
31. PUKHOVSKA, L. *Formation professionnelle des enseignants en Europe de l'Ouest: divergences et convergences*, Monographie, Kiev, l'Ecole supérieure, 1997, 180 p.
32. Regards sur l' éducation. Les indicateurs de l'OCDE, Éditions OCDE Paris, 2003. 493 p.
33. ŞERBĂNESU, L., BOCOS, M., IOJA, I. *Managementul programelor de formare continuă a cadrelor didactice*. Ghid practic. Iaşi: Polirom, 2020, 278 p. ISBN 9789734682454.
34. Programul Naţional pentru dezvoltarea resurselor umane în învăţământul general din Republica Moldova 2016-2020, Chişinău, 2016, 50 p.